

โครงการการศึกษาและดูงานเพื่อถอดบทเรียนการจัดการเศรษฐกิจชุมชน
ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดสุพรรณบุรี
โครงการการศึกษาและดูงานเพื่อถอดบทเรียนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
ในจังหวัดสุพรรณบุรี

กิจกรรมของโครงการ : การฟังการบรรยาย สนทนา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้นำชุมชน

ประเด็นที่ 1 การฟังการบรรยาย สนทนา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้นำด้านวัฒนธรรมประเพณีชุมชน
เกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ที่มีอยู่และเปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การ
อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีชุมชน ความสอดคล้องหรือเกี่ยวข้องกันระหว่างวิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีของ
ชุมชน กับการจัดการเศรษฐกิจของชุมชน (เช่น ด้านการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน)

ประเด็นที่ 2 การสาธิตกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีชุมชน เช่น ประเพณีลาวพวน)

ประเด็นที่ 3 การสอบถามและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้นำชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง และการลงมือ
ปฏิบัติการทำกิจกรรมประเพณีชุมชนของผู้ศึกษาดูงาน (การทำบุญตักบาตรทำข้าวหลาม – การเผาข้าวหลาม
การตักบาตร)

ผู้จัดทำสรุปประเด็น

1. รองศาสตราจารย์ ดร.มนูญ โต้ะยามา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศรีสุขใส
3. นางวรณีธี สมุทรวนิช
4. นางสาวจุฑามาศ จงศิริ

ประเด็นที่ 1 การฟังการบรรยาย สนทนา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้นำด้านวัฒนธรรมประเพณีชุมชนเกี่ยวกับ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ที่มีอยู่และเปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีชุมชน ความสอดคล้องหรือเกี่ยวข้องกันระหว่างวิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน กับการจัดการเศรษฐกิจของชุมชน (เช่น ด้านการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน)

ประเพณีกำฟ้า

ประวัติ / ความเป็นมา

“กำฟ้า” เป็นประเพณีของชาวไทยพวนในจังหวัดต่าง ที่มีชาวพวนอาศัยอยู่ได้ยึดถือปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณ

“กำ” ในภาษาไทยพวน หมายถึง การนับถือและสักการบูชา ดังนั้น กำฟ้า จึงหมายถึงประเพณีนับถือ สักการบูชาฟ้า

เนื่องจากชาวพวนเป็นกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะการทำนา ในสมัยดั้งเดิมการทำนาต้องอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ ชาวนาในสมัยนั้นจึงมีการเกรงกลัวฟ้ามาก ไม่กล้าที่จะทำอะไรให้ฟ้าพิโรธ ถ้าฟ้าพิโรธย่อมหมายถึง ความแห้งแล้ง อดอยาก หรือฟ้าอาจผ่าคนตาย ประชาชนกลัวจะได้รับ ความทุกข์ยาก อันเป็นภัยจากฟ้า จึงมีการเซ่นสรวง สักการบูชาผีฟ้า ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเอาใจ มิให้ฟ้าพิโรธ หรืออีกนัยหนึ่ง ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมนั้น รู้สึกสำนึกในบุญคุณของผีฟ้าที่ได้ให้น้ำฝน อันหมายถึงความชุ่มชื้น ความอุดมสมบูรณ์ มีชีวิตของคน สัตว์ และพืชพรรณต่างๆ จึงได้เกิดประเพณีกำฟ้าขึ้น เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณต่อเทพยดาแห่งท้องฟ้าหรือผีฟ้า

กำหนดงาน

ประเพณีกำฟ้า ยังคงปฏิบัติกันอยู่ในหมู่บ้านพวนทุกจังหวัดทั่วประเทศ แต่ละท้องที่จะกำหนดวัน เวลา คลาดเคลื่อนกันไปบ้างในห้วงเวลาของเดือนอ้าย ขึ้น 14 ค่ำ เดือนยี่ ขึ้น 13 ค่ำ และเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ เดิมทีเดียวในหมู่คนพวนโดยทั่วไปจะถือเอาวันที่มีผู้ได้ยินเสียงฟ้าร้องครั้งแรกในเดือน 3 ให้เป็นวันเริ่มกำฟ้า

กิจกรรม / พิธี

กิจกรรมที่ชาวพวนถือปฏิบัติกันระหว่างกำฟ้ามี 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 จดเว้นจากการงานที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำทั้งหมด

ประการที่ 2 ทำบุญใส่บาตร

ประการที่ 3 ประกอบพิธี ตั้งบายศรีบูชาฟ้าและประกาศขอพรจากเทพยดาที่รักษาท้องฟ้า หรือผีฟ้า

ตามประเพณีนั้น “วันสุกดิบ” อันเป็นวันเตรียมงานตรงกับวันขึ้น 2 ค่ำ เดือน 3 บรรดาแม่บ้านช่วยกันทำกับข้าวปุ้น (ขนมจีน) ข้าวหลาม ข้าวจี เพื่อนำไปเซ่นผีฟ้า การเผาข้าวหลามทิพย์จะทำบริเวณลานวัด

เวลาประมาณบ่ายสามโมงเย็น พระสงฆ์ทำพิธีเจริญพุทธมนต์เย็น ในปะรำพิธีที่จัดเตรียมไว้ผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่มีความรู้ด้านการประกอบพิธี จะทำหน้าที่พราหมณ์สวดเบิกบายศรี บูชาเทพยดา ผีฟ้าแล้วอ่านประกาศอัญเชิญเทวดาให้มารับเครื่องเซ่นสังเวย มารับรู้พิธีกรรม บางท้องถิ่นมีการรำขอพรจากฟ้าเสร็จพิธีแล้วต่างก็แยกย้ายกันกลับบ้าน ตกกลางคืนก่อนเข้านอน คนแก่คนเฒ่าจะเอาไม้ไปเคาะที่เตาไฟแล้วกล่าวคำพูดอันเป็นมงคลในทำนองที่ให้ผีฟ้า ผีบ้าน ผีเรือน ช่วยมาปกป้องรักษาคนในครอบครัวให้มีความอยู่ดีมีสุข ให้ข้าวปลาอาหารอย่างอุดมสมบูรณ์

เช้าขึ้นเป็นวันกำฟ้า ทุกคนในบ้านรีบตื่นแต่เช้า แม่บ้านเตรียมอาหารคาวหวานใส่สำรับไปถวายพระที่วัด ใส่บาตรพระด้วยข้าวหลาม ข้าวจี เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว ชาวบ้านจะสังสรรค์ด้วยการรับประทานอาหารร่วมกัน ตกเวลาบ่ายไปจนเย็นและกลางคืนมีการละเล่น รื่นเริง เป็นการเล่นที่เกี่ยวกับการทรงเจ้าเข้าผี ประกอบการร้องรำอย่างสนุกสนาน

ในวันกำฟ้า ทุกคนจะหยุดงานหนึ่งวัน ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตกดิน คงเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้คนถูกฟ้าผ่าในวันที่มีฟ้าคะนอง ในวันที่ไม่มีการใช้งานสัตว์เลี้ยง ห้ามส่งเสียงอีกที่ทกรีกโครม ผู้ใดฝ่าฝืนเชื่อกันว่าจะถูกฟ้าลงโทษ

หลังจากวันกำฟ้า (ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3) ไป 7 วัน จะมีการกำฟ้าอีกครั้งวัน และต่อจากครั้งวันไปอีก 5 วัน จึงถือว่า “กำฟ้าแล้ว” (แล้ว = เสร็จ) ในวันนี้ชาวบ้านจะจัดอาหารคาวหวานไปถวายพระอีกครั้งหลังจากนั้นนำดุ้นฟืนที่ติดไฟ 1 ดุ้น ไปทำพิธีที่ลำนํ้า เรียกว่า “การเสียแล้ง” โดยการทิ้งดุ้นฟืนที่ติดไฟนั้นให้ไหลไปตามกระแสนํ้า เป็นการบูชาและระลึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการบอกกล่าวแก่เทพยดาผีฟ้าว่าหมดเขตกำฟ้าแล้ว ส่วนประเพณีกำฟ้าในปัจจุบัน ได้มีการจัดงานวันกำฟ้าโดยประยุกต์รูปแบบวิธีการที่เข้ากับยุคสมัย

ประเด็นที่ 2 การสาธิตกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีชุมชน

ประเด็นที่ 3 การสอบถามและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้นำชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง และการลงมือ
ปฏิบัติการทำกิจกรรมประเพณีชุมชนของผู้ศึกษาดูงาน

สูตรในการทำข้าวหลาม ข้อมูลจากภรรยาของ นายเฉลา นิลวรรณ

1. ข้าวเหนียว ปริมาณ 1 กิโลกรัม
2. น้ำมันพรวัวขูด ปริมาณ 7 ชีด (คั้นน้ำกะทิให้ได้ 1 กิโลกรัม)
3. น้ำตาลทราย ปริมาณ 2 ชีด (อาจเพิ่มได้)
4. เกลือ ปริมาณ 1 ช้อนโต๊ะ (อาจเพิ่มได้)
5. ถั่วดำที่สุกแล้ว (ตามชอบ)
6. ไม้ไผ่ เพื่อทำกระบอกรับข้าวหลามส่วนมากใช้ไผ่สีสุก
7. ใบตองแห้ง หรือใบเตยสด เพื่อทำจุกอุดกระบอกรับข้าวหลาม